

Divja roža.

Na ozkem potu, koder se gre na planine, stoji kaj lepo sezidano znamenje. Marija z Jezuškom v naročji je naslikana na belej steni, a na strešici stoji krilati angel s trombo v roci. Podoba je po leti skoraj vedno nakitena sè svežimi eveticami in nihče, ki pride tod mimo, ne opusti, da ne bi pomolil „očenaša“ in se priporočil Materi Božjej za srečen pot. Pod lepo podobo v desnem kotu pa se čitajo sledeče besede: „Postavila Rozalija Bregar 1864. leta.“

A ni bilo vedno takó. Tam, kjer stoji zdaj znamenje, čepela je pred leti slaba koča ubožnega ogljarja. Ogljaril je stari Pehàn, kakor so mu dejali ljudje, in s tem preživil ženo in hčerko. Pač je imel tudi tri kozice, katere je pasla Rozalka po strmem obrežji skalnatih gorá, ki so obdajale ozko dolinico. Za Rozalko so klicali domá Pehanovi svojo hčerko, a drugi ljudje so jo poznali samó na ime: „divja roža.“ Pa je bilo res čudno to dekletce. Balo se je ljudi kakor divje koze in srne, ki so prebivale po ónih goratih krajih. Ako je zagledala kakega človeka, ki je šel proti njej, stekla je pred njim in se skrila za kak grm ali pa počenila za kako veliko skalo. Urna pa je bila kakor srna in kakor vrtalka se je vrtela po pečinah in nepristopnih krajih. Lezla je včasih po takih strminah, da si mislil, zdaj pa zdaj je mora bití konec, ali urna, kakor je bila, zasukala se je in v tem hipu je obvisela za roki na kakem grmovji ali veji kakega drevesa. Potem pa se je še nekolikokrat zazibala na veji in v skoku je bila na tleh. In nikdar se jej ni zgodilo ničesar žalega. Glejte! takó varuje angel váruh svoje otroke.

Zakaj je bila Rozalka tako divja, to si pač lahko raztolmačimo. Saj ni govorila nikoli z drugim človekom nego sè stariši in z gospodom župnikom, ki so jo učili krščanskega nauka. Pa ni se bilo treba dosti truditi gospodu župniku, saj je znala vse molitvice za izpoved in sv. obhajilo, „kakor bi rezal,“ dejali so gospod župnik. Po zimi so jo naučili mati vseh molitvic, kolikor so jih le sami znali; tudi peti se je naučila od matere in prepevala je od dne do dne pri svojih kozicah, da se je razlegalo daleč tjà po dolini in odmevalo od skalnatih čerí na drugej strani.

Šole so bile takrat še jako redke po kmetih in le malokdo je znal čitati in pisati. Tudi Rozalka je znala jako malo o knjigah in videla je samo mašno knjigo, na katero so čitali gospod župnik ob nedeljah in praznikih sv. mašo. Nekoč je našla ob potu tiskan list iz neke knjige. Plaho ga je privzdignila in presukavala po rokah, nevede, kaj bi počela z njim. Zvečer ga je prinesla domóv in mati so jej še le povedali, kaj je našla in kako ljudje čitajo iz takih tiskanih knjig. Od tistega časa je imela Rozalka nekaj svet strah pred ónim najdenim listom in skrbno ga je skrivala pod neko skalo. Vnela pa se je v njej velika želja po knjigah in dan na dan je premišljevala, kako bi se naučila čitati.

Ljudje so jo potem večkrat videli, kako je sedela na kakej skali z ónim najdenim listom v roci in proglasili so jo naposled za čarovnico. K temu je pripomoglo še to, da je Rozalka jako dobro poznala vsa razna zelišča, ki so rasla po bližnjih hribih in visokih snežnikih, kamor je hodila več kratov po

razne čudotvorne rastline. Tudi mati Pehanka se je precej pečala z zeliščnim ozdravljanjem ter je slula po vsej okolici kot jako izvedena zdravnica.

Pozno v jeseni je vže bilo, ko je Rozalka pasla nekega popóludne kozice, svoje najboljše prijateljice. Nebo je sleklo svoj modri plašč in ogrnilo sivo suktnjo raztrganih oblakov, ki so se kopičili nad vrhovi golih snežnikov. Pogorski ljudje pa so jako dobri vremenski proroki in takój so rekli, da boóe to vreme prineslo zimo. Megle so krožile v hitrem teku okoli gorá in se preobrazovale v razne podobe. Tam pod velikim snežnikom pa je hodil po belej lazi, ki jo je napravil hudournik, mlad mož s puško na rami. Poznalo se mu je na prvi pogled, da je še mlad lovec, ki ni še skusil dosti težav vztrajnega lovca. Dolgo je vže hodil po neprozornej megli in iskal varnega zavetišča. Vsa njegova vnanjest je kazala človeka imovitega a neutrjenega, ki je še malo lazil po nepristopnih krajih strmih gorá. Dež ga je vže dokaj opral in mraz ga je izpreletaval po mehkih udih.

Potegnil pa je mrzli gorski veter in pregnal gосто meglo. A močan je bil ta veter, da so se drevesa globoko pripogovala in marsikatera smreka si je ulomila ravni hrbet in težko zaječavši zahrščala po strmem bregu. Celó „divja roža,“ ki se ni bala nobene nevihte, se je skrila za zeleno skalo, koje pa je veter kar valil navzdol. Težko se je boril utrujeni lovec z nadvladajóčim vetrom in dostikrat ga je pritisnil piš na tvrdo skalo. Bliža se zmirom bolj za skalo čepečej Rozalki, ki je bila mladega lovca vže poprej zagledala, a boječ se je pritisnila še bolj za visoko skalo.

Na krat zapiše zopet veter in zabrlizga po nenavajenih ušesih lovčevih, a ta pot mu je odnesel lovski klobuk. Rozalka pa je videla, kako je zaplesal klobuk v zraku in kako ga je veter odnesel tjà dolí v brezдно. Kakor srna je skočila izza skale ter letela na pol po zraku na pol po tleh naravnost proti brezdnú. In zdaj jo ugleda tudi lovec, ki je kakor okamenel stal na mestu in zrl v mlado, pogumno deklico. A zdelo se mu je vse to le nekaka iluzija (omama) in skoro ni verojel očem, kar je videl. Kakor zajec se je spustila po skalnatem robu v globoko brezдно. A kmalu izgine lovecu ta iluzija, ko se dekle povrne s klobukom v roci ter ga položi na pot, kakih dvajset korakov daleč od lovca. Položivši kamen v klobuk, da ga veter ne vzame, steče naglo nazaj, od koder je bila prišla.

Še nekaj časa stoji lovec, potem pa koraka počasi naprej proti hostí, kamor je izginila neznana mu dobrotnica. Končno pa onemore ter se vleže v mokro travo za debelim mecesnom. Rozalka pa je videla vse to izza skale in začnó jej razne misli rojiti po glavi. Ko veter nekoliko poneha, otide za kozami, ki so tičale vse tri v nekem grmovji glave vkupe stikajoč. Odžene je počasi domóv, kjer sta jo roditelja vže težko pričakovala. Pognavši koje v hlev gre v hišo in pove, kaj se jí je danes pripetilo.

Kadar ogljar in ogljarica izvesta hčerino pripoved, hudujeta se nad dekletom, da je tako pustila mladega človeka, ki je najbrže onemogel od truda in slabega vremena.

„Oh, oče, jaz sem se ga bala, ker je imel pušo in tako črno brado kakor naša črna koza,“ izgovarja se priprosto Rozalka.

„Materin rokavnik obleci, ki visi pri peči, potem pa ga greva iskat,“ reče Pehán.

Kmalu potem otideta ogljar in hčerka v goro iskat neznanega človeka. Tamá se je vže delala, ko pripelje Rozalka očeta do visokega mecesna, za katerem je še vedno ležal onemogli lovec. Od daleč pokazavši loveca, steče deklica, kakor bi jo kdo podil, proti domu. Pičlo uro pozneje pa privede ogljar neznanega ptujca pod pazduho v hišo. Na ubožno posteljo ga polože pri peči. Rad bi se bil zahvaljeval dobrim ljudem, ali slabost ga je nadvladala in kmalu je zaspal.

Vender ga spanec ni dolgo imel v naročji in po noči je jel milo ječati. Ogljarica hitro vstane in mu postreže z vsem, kar je premogla ubožna kočá. Tudi svojo lekarno je odprla, staro v zid zidano omáro, in prevzela službo zdravnika. Še le drugi dan popóludne se je bolnik toliko okrepil, da je mogel razumno govoriti in povedati, kdo je. Popraševal pa je vedno po Rozalki in tistega popóludne je ostala deklica domá, ker je bilo vreme jako slabo in vže je sneg padel po hribih. Ali čim raje bi bil ptujec rad govoril z Rozalko, tem hujše se ga je dekle bala. Na večer sta se vender vže toliko sprijaznila, da so vsi skupaj jedli pri jednej mizi. Ko pa se po večerji začno pogovarjati, povedal jim je ptujec, da je sin imovitega trgovca v mestu K. in da jim bode vže povrnil vse dobrote, ki so mu je skazali. Pogovor pride tudi na šole — saj je bil mladi lovec sam izšolani dijak — in ko jim začne pripovedovati o učenosti in knjigah, vlekla je Rozalka lovčeve besede z največjo pazljivostjo na ušesi in zmirom bliže se je pomikala na drugem konci klopi sedečemu lovecu. Ko jo pa lovec vpraša, ako bi tudi ona rada znala čitati in pisati, odgovori Rozalka z boječim glasom sramožljivo: „Rada!“

Drugi dan sta bila ptujec in Rozalka vže najboljša prijatelja in še spraviti je niso mogli, da bi gnala koze na pašo.

Tretjega dne je bil lovec vže popolnem čvrst in zdrav in popóludne se je poslovil od priljubljene mu hiše. Rozalka pa ga je spremila še precej daleč in od tistega časa se ni več bala ljudi.

In kako bi se jih tudi bala. Saj je šla še tisto jesen v mesto in če si deset let pozneje vprašal ljudi, kje je tista „divja roža,“ ki je včasih koze pasla po gori, povedali so ti, da je izgojiteljica pri bogatem trgovci M., in da sta stari ogljar in ogljarica pri njej, kjer jima ni treba več ogljariti.

Na spomin svoje mladosti in sreče pa je postavila izgojiteljica Rozalija Bregar na ónem mestu, kjer je stala njena rojstna hiša, kočá ogljarja Pehana, lepo znamenje Matere Božje z Jezuškom v naročji.

P. B.

Krava, koza, ovca in lev.

(Basen)

mogotei zveza ní nikoli zanesljiva.

Krava in koza s potrpežljivo ovco vred ste bili stopili z levom v zvezo. Ulovili so v gozdu velikega jelena, krasen plén. — Vstal je lev, da bi vršil delitev. Napravil je štiri dele ter rekel: „Prvi del spodobuje se meni kot kralju, drugi zato, ker sem hrabrejši in najpogumnejši; a tretji pripada tudi meni kot najmočnejšemu, in kdor se četrtega deleža dotakne, imel bode opraviti z menoj.“ — In takó je lev vsega jelena sebi pridržal.

Ph.